

ФОРМУВАННЯ СУТНОСТІ АКТИВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

В статті розглянута концепція активного антикризового управління. Визначені фази кризи, на яких виникає необхідність в застосуванні даної концепції. Дано визначення поняттю «банкрутство» як основному критерію для впровадження активних антикризових заходів. Розглянуті основні види банкрутства. Досліджений інструментарій активного управління (реструктуризація, санація, ліквідація).

Більшість сучасних українських підприємств знаходяться в кризовому стані, який вимагає впровадження активних антикризових заходів. Це вимагає від менеджменту підприємства конкретних скоординованих дій з виходу з нього. Для цього необхідне чітке розуміння процесів, що протікають на даний момент на підприємстві. У зв'язку з цим виникає необхідність у визначенні суті концепції активного антикризового управління, на яких стадіях розвитку кризи його необхідно застосовувати і за допомогою яких фінансових процедур, що існують на даний момент, його необхідно здійснювати.

Дослідженням системи антикризового управління, а зокрема активного антикризового управління займалися багато учених – економісти, серед яких О.О.Терещенко, В.О.Василенко, Градов а.П., Грязнова а.Г. Іванов Г.П., Кошкін В.І., Дмитренко А.І. та інші. Всі вони сходяться на тому, що система антикризового управління потребує подальшого розвитку з урахуванням розвитку економічних відносин.

Постановка завдання. Цілями дослідження є визначення суті активного антикризового управління і його значення в діяльності підприємства. Уточнення поняття «банкрутства», як основного критерію ідентифікації кризових ситуацій. Розгляд існуючого інструментарію активного антикризового управління, який не суперечить чинному законодавству.

Методологія. Теоретичну основу дослідження склав системний підхід до аналізу антикризового управління на сучасному етапі. Методологічну основу склали методи системного і порівняльного аналізу.

Результати дослідження. Найбільш поширеною концепцією в антикризовому менеджменті є концепція активного антикризового управління. У проактивному антикризовому управлінні характер заходів, що вживаються підприємством, носить стратегічний характер, заснований на попереджуючих діях і часто, фінансова сторона носить другорядний характер. Активне антикризове управління з погляду фінансового менеджменту класифікується як антикризове фінансове управління [3]. Це пов'язано з порушенням

збалансованості фінансових відносин на підприємстві, а також з фінансовим характером антикризових заходів, що проводяться.

На етапі проактивного аналізу, який проводиться на стадіях потенційного та латентного кризису, реалізується низка заходів, що дозволяють ідентифікувати сигнал, що поступає, і прийняти відповідні антикризові заходи залежно від типу сигналу, що поступив. Для активної моделі поведінки характерне вирішення виникаючих проблем шляхом оперативних дій, оскільки ідентифікований сильний сигнал несе явну загрозу існуванню підприємству і вимагає проведення активних дій.

По своїй суті активне антикризове управління є концепцією антикризового управління і є системою заходів щодо діагностики кризового стану підприємства і виведення його з ситуації, яка виникає на стадіях гострої переборної і непереборної кризи, за допомогою застосування активних фінансових процедур. На даних стадіях сигнал, що приймається, несе в собі явну загрозу настання банкрутства, тобто загрозу його подальшого існування. На наш погляд саме загроза банкрутства є основним критерієм ідентифікації для ухвалення відповідних антикризових мерів.

Під банкрутством розуміється “визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.” [1].

Існують різні підходи до трактування теми «банкрутство», при цьому особливістю будь-якого трактування даного терміну є невід’ємні елементи: параметри неплатоспроможності боржника, сума довга і термін прострочення його сплати.

Необхідно розрізняти поняття “неплатоспроможність” і “банкрутство”, адже останнє є наслідком першого. Згідно чинного законодавства Україні неплатоспроможністю є - “неспроможність суб’єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого рядок їх сплати грошові зобов’язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов’язання щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності” [1].

На наш погляд, банкрутство є негативним наслідком кризи, яка викликана неефективною діяльністю підприємства по її усуненню, що призводить до порушення фінансових відносин і як, слідство ставить під загрозу подальше існування підприємства.

Факт банкрутства підприємства не означає, що збитки нестимуть тільки його власники, але також кредитори, партнери, споживачі і так далі Крім того, банкрутство є одним з чинників макроекономічної нестабільності, оскільки зменшуються податкові платежі до бюджету, збільшується число безробітних, формується негативний мультиплікативний ефект.

У загальному вигляді класифікацію банкрутства представлена на рис.1. Класифікація проводиться по таких критеріях як:

- навмисність дій певних осіб відносно доведення підприємства до

процедури банкрутства (навмисне і ненавмисне банкрутство);

- невідповідність стану активів підприємства їх реальному змісту (реальне, фіктивне і приховане банкрутство).

У першому випадку банкрутство може виникнути в результаті навмисних дій керівництва і власників, що пов'язане з витяганням певних вигод – умисне банкрутство. Ненавмисне банкрутство виникає в результаті неефективної господарської діяльності.

У другому випадку розрізняють:

- реальне банкрутство – активи підприємства відповідає їх реальному негативному стану. Реальне банкрутство може виникнути в результаті навмисних і ненавмисних дій.

- фіктивне банкрутство – активи підприємства не відповідають їх фактичному стану. Фіктивне банкрутство є наслідком навмисних дій групи осіб, переслідуючих мету банкрутства, за допомогою виведення або приховання активів. Однак фіктивне банкрутство може бути і спробою повного або часткового спасіння вкладеного капіталу за розумів неможливості здійснення господарської діяльності чи виникнення форс-мажорних обставин

- приховане банкрутство – активи підприємства не відповідають їх фактичному стану. Даний вид є протилежним фіктивному банкрутству, оскільки його метою не є припинення діяльності підприємства, а навпаки приховання інформації про реальний фінансовий стан з метою продовження його діяльності.

Фіктивне, приховане та умисне банкрутство є кримінальними злочинами, тому кваліфікаційні ознаки таких дій і відповідальність за них регламентуються кримінальним правом країни [2].

Для виявлення фактів прихованого, фіктивного та умисного банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності і розробки пропозицій щодо запобігання цьому процесу розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 червня 2000 р. №258 була утворена спеціальна міжвідомча робоча група з аналізу практики і справ про банкрутство.

Банкрутство
підприємства

